

LÄNSSTYRELSEN I
STOCKHOLMS LÄN

Naturvårdsenheten
Anders Plenker-Tind
08-785 4609

BESLUT

11.10.2001

1 (3)

Dnr
18513-2000-16035
0138-02-004

Överklagan över detta be-
slut har inte kommit in till
länsstyrelsen. 011112/9N

Stiftelsen Tyrestaskogen
Tyresta by
136 56 HANINGE

Delg. kv.

Delg. dag
011017, 18, 19

**Beslut om ändring av en del av skötselplan, naturreservatet Hammarberget,
Tyresö kommun**

(3 bilagor)

(ekon. karta 108 38)

BESLUT

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. beslutar Länsstyrelsen att ändra indelningen av skötselområden liksom lydelsen för skötseln för en del av naturreservatet.

Det delområde av reservatet, för vilket skötselplanen nu ändras (etapp II), framgår av kartan, sid 8 i bilaga 1.

Ändringen av skötselplanen avser ett resterande delområde där skötseln intensifieras och indelningen av skötselområden ändras (i delområdet nordost och öster om etappgränsen, etapp I, har skötselplanen tidigare ändrats genom Länsstyrelsens beslut den 15.1.2001 med dnr. 18513-2001-01154).

Den nya lydelsen för skötseln av delområdet, etapp II, framgår av bilaga 1. En beskrivning av skötselområdena framgår av bilaga 2.

Den ändrade skötseln av naturreservatet och ändrade indelningen av skötselområdena i naturreservatet utgör en komplettering till den skötselplan Länsstyrelsen fastställde den 26 oktober 1993 (Länsstyrelsens beslut med dnr. 231-1991-1435).

BAKGRUND OCH BEDÖMNING

Iståndsättningsåtgärder har under en tid pågått i reservatets etapp I. Bl. a. har granplanteringar på tidigare åkermark avverkats i syfte att återställa betesmark och lövskog, likaså har ädellövskogen genom röjningar och gallringar gynnats på bekostnad av barrträd och triviallövträd.

11.10.2001

Dnr
18513-2000-16035
0138-02-004

Resurser finns tillgängliga för fortsatta iståndsättningsåtgärder inom resterande del av reservatet. Syftet med de nu aktuella iståndsättningsåtgärderna inom etapp II är, i likhet med tidigare utförda iståndsättningsåtgärder, att gynna ädellövskogen inom reservatet och att återställa tidigare betes- och hagmarker.

Åtgärderna har till stor del tagits fram vid en gemensam syn av området där markägaren, Stiftelsen Tyrestaskogen, kommunen och Länsstyrelsen varit representerade.

Iståndsättningsåtgärderna och den mer intensiva skötseln av reservatet syftar till att gynna ädellövskogen genom att ta bort gran och hålla tillbaka trivallöv och att restaurera tidigare betesmarker och skogsbyn.

I delområdet etapp II finns några fornlämningar, stensättningar, som skall röjas fram samtidigt med övriga skötselåtgärder i reservatet.

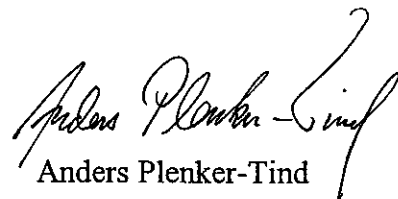
Länsstyrelsen bedömer, att nu aktuella iståndsättningsåtgärder inom etapp II överensstämmer såväl med syftet med naturreservatet, som bl. a. är att bevara ett variationsrikt område med stort inslag av ädellövskog och öppna ängsmarker med rik flora och fauna, som det övergripande målet för skötseln av området, att reservatet skall skötas så att de botaniska och zoologiska värdena bevaras och att ädellövskogen inom området skall ges möjlighet att bestå och utvecklas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta beslut kan överklagas till regeringen, Miljödepartementet enligt bilaga 3.

I handläggningen av detta ärende har deltagit enhetschef Anders Nylén, beslutande, länsassessor Annika Israelsson samt miljöhandläggare Anders Plenker-Tind, föredragande.

Anders Nylén

Anders Plenker-Tind

Bilagor:

1. Restaureringsplan.
2. Beskrivning av skötselområden.
3. Hur man överklagar.

LÄNSSTYRELSEN I
STOCKHOLMS LÄN
Naturvårdsenheten

BESLUT

3 (3)

11.10.2001

Dnr
18513-2000-16035
0138-02-004

SÄNDLISTA

Restaureringsplan för naturvårdsåtgärder inom del av naturreservatet Hammarberget, Tyresö kommun

Ettapp II

(Bilaga 1 till Länsstyrelsens beslut den 11 oktober 2001 med dnr. 18513-2000-16035)

RESTAURERINGSÅTGÄRDER

Övergripande mål

Liksom för reservatet i sin helhet är det övergripande målet för det område som nu är aktuellt för skötselåtgärder (etapp II, jfr kartan sid 8) följande.

- området skall skötas så att de botaniska och zoologiska värdena bevaras.
- ädellövskogen inom området skall ges möjlighet att bestå och utvecklas.
- skogsbruket skall inriktas på rent naturvårdande åtgärder, med hänsyntagande till de vetenskapliga kvaliteterna.
- ängsmarkerna och tidigare ängsmarker skall hållas öppna genom lämplig hävd, i första hand bete.

Generella riktlinjer för naturvårdsåtgärder

Skogsmark

Det allvarligaste hotet mot områdets ädellövträdsvegetation och dess tillhörande naturvärden är nyetablering av gran. Røjning av gran men även triviallövträd (i första hand asp och björk, nära stränderna även yngre alar och alsly) är nödvändig för att gynna ädellövträdvegetationen i stora delar av skogsmarken och i områdets skogsbryn. Ädellövträd (främst ek) som har förutsättningar att utvecklas till välväxta solitära frihuggs. Om förutsättningar finns kan delar av skogsområdena inom etapp II med fördel betas.

Ängsmark

Nuvarande ängsmark skall hållas öppen genom bete. Omfattande røjning av sly och restaurering av skogsbryn erfordras. I princip återställs andelen ängsmark / öppen mark till i nivå med de förhållanden som rådde på 1940 – 1950-talet.

Om det, av brist på betesdjur, inte ges möjlighet att hålla all ängsmark öppen genom bete skall djuren i första hand beta strandängarna, de mindre inägorna och de delar där skogsbete är önskvärt. Den nuvarande, större ängen kring ladan får då istället hållas öppen genom slåtter, årligen eller minst vart annat år.

BEHANDLING AV SKÖTSELOMRÅDEN

(Anm: Skötselområdena framgår av karta, se sid 8. En beskrivning av berörda skötselområden återfinns i bilaga 2).

Största delen av skötselområde 8 (Anm: En mindre del av skötselområdet ingår i etapp I).

Istandsättningsåtgärder

Gran tas bort. Döda träd och lågor lämnas orörda. Grövre granar, som vid fällning riskerar att skada intillväxande ädellövträd, kan få stå kvar. Där lövträd står trångt kan viss gallring erfordras – ädellövträd gynnas i sådana fall på bekostnad av triviallövträd. I skötselområdets yttre delar, mot bergslänterna, kan gran få stå kvar där träden inte konkurrerar med ädellövträd eller är svåra att fälla.

I skogsbrynet mot Hammarängen sätts stängsel upp. Stängslet uppsätts ett par m in i brynzonen.

Långsiktigt underhåll

Uppslag av gran hålls efter, likaså uppslag av triviallövträd där dessa riskerar konkurrera ut ädellövträd.

Skötselområde 9 b

Istandsättningsåtgärder

Gran tas bort. Några enstaka, större granar kan få stå kvar i sådana lägen där dessa inte konkurrerar med ädellövträd eller där dessa är svåra att fälla utan att skada ädellövträd. Döda granar får stå kvar. Döda granar (enstaka ex) som växt in i ädellövträds kronor tas bort där så är möjligt utan att skada intillstående ädellövträd.

Långsiktigt underhåll

Uppslag av gran hålls efter. Ädellövträd gynnas på bekostnad av triviallövträd.

Skötselområde 7

Istandsättningsåtgärder

Unggran tas bort där dessa konkurrerar med ädellövträd. Gran i slänterna mot hållmarkerna (områdena 14:a och 14:b) får i huvudsak kvarstå. Större granar i partier med ädellövträd tas bort där så är möjligt utan att intillväxande ädellövträd kommer till skada vid fällning. I SV delen av skötselområdet finns rikligt med hassel, al och ask. Enstaka större ekar och en alm i närheten av sjön frihuggs, i de fall träden har förutsättningar att utvecklas till välvuxna solitärer. Skötselområdets södra och sydvästra delar (brynzonen) består till viss del av tidigare ängsmark som växt igen med triviallövträd (rikligt med al). Den tidigare ängsmarken / öppna marken återställs i princip till de förhållanden som rådde på 1940-1950-talet.

Stängsel sätts upp ett par m innanför skogsbrynet, ev. kan strandnära delar av skötselområdet ingå som betesmark tillsammans med Hammarängens betade strandängar (stängsel uppsätts då ungefär i det läge som anges av en streckad linje).

Långsiktigt underhåll

Gran hålls efter, likaså triviallövträd där dessa konkurrerar med ädellövträd. Bete / skogsbete i delområde i den sydvästra delen av skötselområdet.

Skötselområde 4, Hammarängen (Anm: betr. skötseln i områdets ytterdelar / brynzoner, se respektive intilliggande skötselområde).

Istandsättningsåtgärder

Området har inte betats under 2001. Slätter bör utföras inom en nära framtid. Bete är särskilt angeläget av den strandnära ängsmarken (gynnar fågellivet). Fågellivet (i första hand vadarfåglar) skulle även gynnas av en genomgripande bortröjning av yngre alar och alsly i de strandnära områdena (Anm: Här finns även en hel del al i grövre dimensioner ett stycke in från stranden som skall stå kvar och frihuggas som solitärer).

En del skräp nära strand städas bort (bl. a. tomfat och delar av bryggkonstruktioner).

Långsiktigt underhåll

Området bör i första hand betas. Om brist på betesdjur uppstår bör andra delar av reservatet, den strandnära delen och de östra delarna av skötselområdet prioriteras. De större, öppna markerna kring ladan skall i sådant fall hållas öppna genom slätter (årlig slätter eller slätter åtminstone vart annat år i slutet av juli månad). Uppslag av sly hålls efter (gäller särskilt al i skötselområdets nordvästra delar ned mot vatten).

Den lada som finns i området skall hållas i vårdat skick alternativt avvecklas (markägarens ansvar). Ladan kan ev. vara en tillgång för djurhållningen i reservatet.

Skötselområde 6Istandsättningsåtgärder

Sly som växt ut på tidigare ängsmark och i diken tas bort. Skogsbrynet gallras för att gynna ädellövträd och hassel, i första hand tas unga triviallövträd bort (främst asp och björk), i andra hand gallring bland tätväxande ädellövträd. I området finns även enstaka unggranar som tas bort.

I NV delen av området finns två större ekar som har förutsättningar att utvecklas till välvuxna solitärer. Dessa frihuggs.

Inom skötselområdet finns en lokal för ett av landets mest sällsynta lundgräs (skogskorn, *Hordelymus europaeus*, se pil på kartan). Skogskorn finns med bland landets rödlistade kärleväxter (missgynnad, near threatened). I detta område skall gallring ske med försiktighet, fruktättning och fröplantsetablering gynnas av gallring om krontaket är väl slutet. Gräset trivs bäst

med den skuggning ett slutet krontak ger, dvs ungefär med de förhållanden som för närvarande råder på platsen. Klenare triviallövsråd i skogsbrynet kan dock tas bort intill cirka 4-5 m från diket, i övrigt tas unggran bort. Skogsbete får inte förekomma i växtlokalen.

Stängslet flyttas in ett par m innanför diket.

Långsiktigt underhåll

Ädellövsråd gynnas på bekostnad av gran och triviallövsråd som hålls efter. Diket hålls rent från slyuppväxt i första hand genom bete.

Skötselområde 5

Istandsättningsåtgärder

Sly som växt ut på tidigare ängsmark och i diken tas bort. Skogsbrynen gallras för att gynna ädellövsråd. I första hand tas unga triviallövsråd, främst asp och björk, bort. Viss gallring kan lokalt behövas även av ädellövsråd. I skogsbrynen finns även en del unggran som tas bort. I områdets inre delar hålls gran efter. Där triviallövsråd konkurrerar med ädellövsråd gynnas ädellövsråd. En del grövre aspar, lämpliga som hålträd för fågel, lämnas kvar.

Stängslet flyttas in ett par meter innanför diket.

Inom skötselområdet finns fornlämningar som röjs fram. Körning med tunga fordon får inte ske över fornlämningarna. Personal som utför skogsarbetena skall informeras om fornlämningarnas läge.

Långsiktigt underhåll

Ädellövsråd gynnas på bekostnad av gran och triviallövsråd. Diket hålls rent från slyuppväxt, i första hand genom bete. Fornminnena hålls fria från uppväxande träd eller buskar.

Skötselområde 3 a

Istandsättningsåtgärder

Sly som växt ut på tidigare ängsmark (mest björk och asp) och i diken tas bort. Skogsbrynet gallras för att gynna ädellövsråd på bekostnad av gran och triviallövsråd. Gallringen utmed skötselområdets skogsbryn görs inte fullt så genomgripande som i skötselområdena på motsatt sida av ängsmarken (skötselområdena 5 och 6). I norra hörnet av skötselområdet har en hel del al vandrat ut på tidigare ängsmark – detta område återställs till ängsmark.

I områdets östra delar finns en hel del unggran nära skogsbrynet som tas bort.

Stängslet flyttas in ett par meter innanför diket.

Gran, liksom triviallovträd som konkurrerar med ädellovträd i närområdet till skogsbryn i övrigt tas bort. Övriga delar av skötselområdet lämnas för fri utveckling.

Långsiktigt underhåll

Ädellovträd gynnas på bekostnad av gran och triviallovträd i skogsbryn och dess närområde. Diket hålls rent från slyuppslag, i första hand genom bete.

Skötselområde 3 b

Istandsättningsåtgärder

Asp och björk som vandrat ut på ängen i skötselområdets utkanter tas bort (gäller särskilt områdets södra och nordvästra delar). Asp utmed diket och några meter in i brynzonen i områdets södra del tas också bort. Enstaka aspar som inte konkurrerar med ädellovträd och som är eller kan bli potentiella boträd kan få stå kvar. I områdets inre delar tas triviallovträd bort där dessa konkurrerar med ädellovträd (i första hand ek).

Långsiktigt underhåll

Området ingår som betesmark i intilliggande betade områden. Gran hålls efter, likaså triviallovträd där dessa konkurrerar med ädellovträd.

Skötselområde 1

Istandsättningsåtgärder

En hel del unggran, särskilt i områdets nordöstra del, tas bort. I den nordöstra delen finns även en del triviallovträd som konkurrerar med större ädellovträd som tas bort. En hel del triviallovträd, främst asp, har vandrat ut på ängsmarken i områdets nordöstra del. Tidigare ängsmark återställs och befintligt dike hålls rent från sly. Skogsbrynet gallras, ädellovträd gynnas på bekostnad av triviallovträd. Stängsel sätts upp ett par meter innanför dike.

Utefter gunnebostängslet hålls en cirka 3 m bred zon fri från träd och buskar för att möjliggöra underhåll av stängslet. Enstaka träd av betydelse (exempelvis större ädellovträd) kan sparas. Området i övrigt (i huvudsak hållmark och branter) lämnas för fri utveckling.

Långsiktigt underhåll

Gran och triviallovträd i områdets nordöstra del hålls efter. Uppslag av unggran och sly utefter stängslet hålls efter.

Skötselområde 2

Istandsättningsåtgärder

Innanför albården utmed sjön växer en hel del asp på tidigare ängsmark. Ängsmarken återställs i första hand för att förhindra att uppväxande asp skuggar ädellövträd utmed bergsbranterna. Området i övrigt lämnas för fri utveckling.

Långsiktigt underhåll

Uppslag av asp och ev. gran hålls efter.

Skötselområdena 14 a och 14 b (flera delområden inom etapp II)

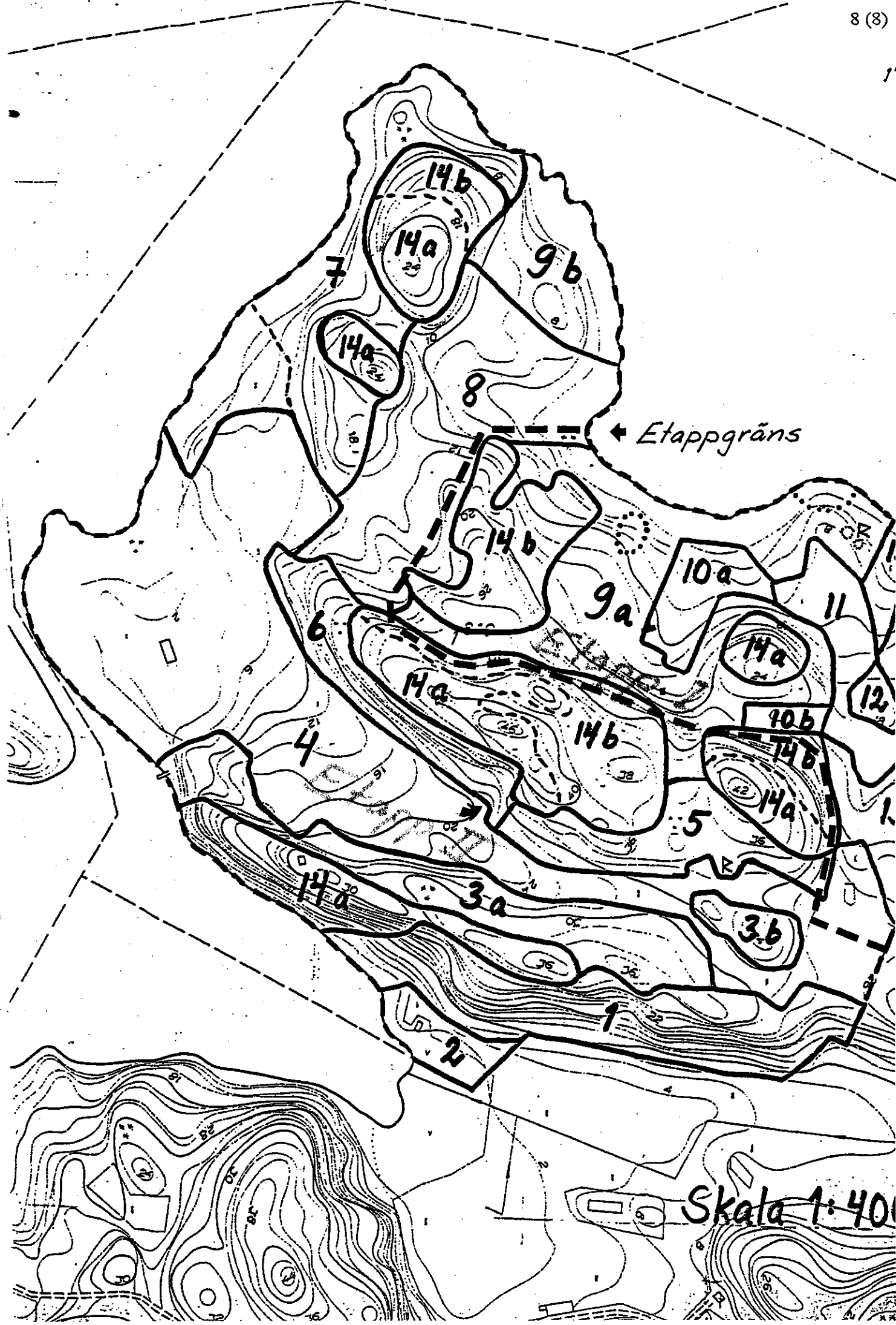
Dessa områden utgörs i huvudsak av hållmarker, moränmarker och branta bergspartier. Områdena lämnas för fri utveckling. Naturvårdsåtgärder i skötselområdenas gränstrakter omnäms i respektive, intilliggande skötselområde.

Övrigt betr. skötseln inom etapp II.

Ovannämnda skötselåtgärder utgör etapp II i en allmän istandsättning av reservatet. Utförda röjningar kan få till följd ett mer eller mindre rikligt uppslag av sly. Det är därför viktigt att utförda åtgärder i etapp II följs upp på sådant sätt att slyuppslag undviks. Det är således angeläget att röjningar i betesmark följs upp med bete snarast möjligt och att slyuppslag och uppslag av gran i övriga områden hålls efter, särskilt under de närmsta åren efter det att skötselåtgärder genomförts.

Skulle brist på betesdjur uppstå, skall bete i området etapp I prioriteras, därefter strandängarna och de östra delarna av Hammarängen inom etapp II. Genom lämplig fällindelning och optimalt antal betesdjur kan från naturvårdssynpunkt särskilt angelägna delområden prioriteras.

Det är vidare angeläget, att genomförda istandsättningsåtgärder i reservatet följs upp, bl. a med hänsyn till hur dessa påverkat fågellivet, sällsynta och rödlistade kärlväxter, lavar etc. i reservatet.

Beskrivning av skötselområden inom etapp II

(Bilaga 2 till Länsstyrelsens beslut den 11 oktober 2001 med dnr. 18513-2000-16035)

Beskrivning av de skötselområden som helt eller delvis berörs av restaureringsåtgärder i etapp II

(Anm: Beskrivningen av skötselområdena baserar sig i huvudsak på Ulf Johanssons inventering).

Skötselområde 8, större delen av området

Lövdominerad skog med lundkaraktär på frisk-fuktig mark som uppstått ur f. d. löväng. Gamla eker, lindar, lönnar och grova hasselbuketter på välutvecklade rotstockar är lämningar från den tiden. De f. d. öppna slätterpartierna är sedan länge beskogade med främst asp och björk samt på den fuktigaste marken klibbal. Skogen är numera så pass gammal att den ger ett naturskogsartat intryck med gott om självgallrade träd etc. Partier med relativt unga och risiga granbestånd ingår, främst i kanterna. I branterna växer mycket lönn, lind och ek på vilka lunglav växer. Allmänt en rik lavflora på de gamla träden med flera hotade arter. I den sällsynt feta svartmyllan frodas ett rikt fåltskikt med bl. a. tvåblad, vårärt, lungört, tandrot, myskmadra, underviol, desmeknopp, långsvingel och lundslok. Mindre flugsnappare har observerats vid upprepade tillfällen under häckningstid.

Skötselområde 9 b

Lövskogsdominerat område med varierande trädammansättning. Stort inslag av gran, främst unggran, men också en hel del ädellövträd som ek, lind, lönn och en och annan ask. I området finns en hel del äldre ädellövträd. Utmed stranden en del al.

Skötselområde 7

Gammal ädellövdominerad skog med främst ek, lind, lönn och hassel. Asp och gran finns insprängda på många håll. Ut mot norra udden finns mindre partier med hållmarker och ett nästan rent, äldre granbestånd. Rik lundflora med bl. a. lundslok, myskmadra, underviol, tandrot, vippärt och vårärt. Förekomsten av lunglav är ganska stor, även andra sällsynta lavar förekommer. Den SV utlöparen utgörs av aldominerad skog med inslag av hassel och ask på delvis f.d. åkerteg. Lundflora har till viss del etablerat sig på denna.

Skötselområde 4 (Hammarängen)

Öppen gräsmark, tidigare åker, med igenslyade partier i utkanterna, särskilt i det smala centralpartiet. Ned mot sjön finns bestånd med tämligen storvuxna alar och också en del ungal. Marken bitvis ganska tuvig och ojämn, övervägande frisk. Den nedre delen kring ladan och mot sjön har under 1990-talet betats av biffkor. Området har inte betats innevarande år. Hammarängens flora i huvudsak trivial, i områdets östra del samt i backen ovanför ladan finns mindre partier med torrbacksflora (bl. a. Adam och Eva, lunddraba m. fl). Ängen har ett potentiellt värde för ett flertal insektsarter som är beroende både av äldre ädellövträd och av ängsblommor.

Skötselområde 6

Bergsbrant vänd mot S-SV med nästan ren ädellövskog. Skogen domineras av ek, hassel och lind. En del asp och björk finns också, liksom inslag av lönn. I området återfinns lunglav. Exklusiv lundflora med bl. a. skogskorn, strävlost, lundslok, myskmadra och vippärt. Skogskornet är ett av våra mest sällsynta lundgräs. Arten kan i våra trakter återfinnas i ädellövskog tillsammans med andra sällsynta lundväxter. Fruktsättning och fröplantsetablering gynnas av gallring om krontaket är väl slutet. Skogskorn gynnas även av högt mark-pH (kalkrik mark). Skogskornet anses mycket känsligt för skogsbete. I bergskanten finns rika örthällar med bl. a. oxbär.

Skötselområde 5

Torr halvöppen, måttligt sluten lövskog med främst ek, lind och asp samt inslag av gran i de inre partierna. I centrum en öppen torrängskil. På denna och i brynen finns torrängsflora med bl. a. Adam och Eva. Aspsly hotar orkidéerna. I området finns ett gravröse som anses härstamma från bronsåldern, exakt runt och med cirka 9 m diameter.

Skötselområde 3 a

Torr lövskog bestående av framför allt asp, ek, lind och gran. Även björk, tall, lönn, ask, hassel m. fl. förekommer. Mycket sälj i brynet mot ängsmarken. Asp och björk har på flera ställen växt ut på tidigare ängsmark (även al i områdets norra del). Ej speciell lundflora men spridda förekomster av lunglav.

Skötselområde 3 b

Bergig åkerholme främst bevuxen med ek, tall, lönn, lind, en och en del unggran. I kanterna och ställvis ut på tidigare ängsmark växer asp, björk och sälj. Förekomst av lunglav.

Skötselområde 1

Sydbrant med ädellövskog bestående av ek, lind, lönn, alm, hassel och lite ask. Mot båthuset stort aspinslag. Enstaka smågranar i några grupper finns insprängda, tidigare planterade som viltskydd. En stor del av främst ekarna är grova och ihåliga. Exklusiv lundflora med ovanliga eller sällsynta gräs och örter som bl. a. lundviol, underviol, myskmadra, vippärt, strävlost, lundskafing, långsvingel och lundslok. I västra delen av området finns rasbranter med gott om grova lågor i olika förmultningstillstånd. I nordöstra delen av området ha en hel del asp vandrat ut på tidigare ängsmark. Rikt fågelliv i området.

Skötselområde 2

En albård växer utmed sjön. Innanför denna växer ett aspbestånd på f. d. åkerteg. Högvuxen och frodig men trivial vegetation i området. Intill sjön finns en bergknalle med bl. a. lunddraba. Intill sjön finns ett båthus.

Skötselområdena 14 a och 14 b

Områdena 14 a och 14 b utgörs av hållmarker, moränmarker och hållmarkssluttningar.

Områdena 14 a utgörs främst av hållmarksimpediment bevuxna med tall och varierande inslag av främst ek och en.

Områdena 14 b utgörs mest av torra – friska moränmarker med gammal granskog med inslag av tall, ek, lönn, lind, asp m. fl. Barrskogen har en lång kontinuitet och är av naturskogs-karaktär med hög ålder, gott om torrträd etc. Spåren av stubbar är relativt få och härrör från äldre plockhuggning. Skogen hör till de i modern tid mest orörda barrbestånden i Tyresö kommun, inkl. reservatet och nationalparksdelen. Fältskiktet är ordinärt men skogen är av stort värde för faunan och diversiteten i området. Flera sankmarker återfinns inom 14 b-områdena.

Lunglav påträffas på många lönnar och ekar i skötselområdenas kanter. Tallticka på furor i områdena.